

Ètica per a Savater

"Però és que els nacionalistes es queixen de vici, i el filòsof no ho entén: '¿Está prohibido comer paella, bailar muñeira o tocar el txistu?', pregunta generosament. I més encara: '¿No puede cada cual celebrar sus fiestas tradicionales o inventarse tradiciones nuevas...?' És admirable, i hauríem d'estar-los agraïts. Com a Franco, que també ens deixava menjar paella i celebrar festes tradicionals."

No m'agrada escriure papers parlant dels papers d'uns altres, si no és comentant algun llibre, clàssic si pot ser. Molt rares vegades malparle de persones amb nom –polítics a banda–, de col·legues de ploma o d'articles de premsa. Ni una volta a l'any, que ja és ben poc. Aquesta en serà una, i podia haver triat un altre nom i un altre tema, certament. Però és que els "antinacionalistes" espanyols em gasten la paciència. Cal patir-los, perquè hem patit i patirem coses pitjors, però llegir-los provoca sensacions oposades de pena, irritació i desconsol: si aquests, els intel·ligents, els liberals, els que han viatjat i han vist món, els filòsofs professionals de l'ètica, etc., si aquests són així, Déu del cel, com seran els altres?

Els *antinacionalistes* espanyols diuen que no són nacionalistes espanyols, i potser fins i tot s'ho creuen. Del nacionalisme espanyol parlen ben poc, simplement perquè hi viuen, com els peixos en la mar, i no el veuen: el respiren, el transpiren, i no el senten ni en l'aire ni en la pell. El vell sir Francis Bacon, baró de Verulam ja deia que *"the human understanding is like a false mirror, que rep els raigs irregularment, deforma i descoloreix la naturalesa de les coses mesclant-hi la seua pròpia naturalesa"*. De manera que, potser sense saber-ho, aquests crítics de "qualsevol nacionalisme", tan humans i tan humanistes, universals i universalistes, ensenyen la poteta de la tribu –les uncles de la tribu, més aviat–, carreguen el vell canó, i disparen contra l'enemic ancestral. Però ho saben, i sobretot ho *haurien* de saber, i més si són filòsofs, professionals de l'ètica, preminobels, acadèmics, vargasllosas, camilocelas, o savaters, o alguna d'aquestes coses importants. Ho haurien de saber, que no són honrats, que fan trampa, i diuen en el fons –i sovint en la forma– les mateixes coses que ens explicaven els franquistes més tronats, la *"unidad de los hombres y las tierras de España"*, la *"rica variedad"*, el *"regionalismo bien entendido"*, la perfídia del separatisme, i altres temes que semblaven (de veritat?) perduts en la foscor dels temps. Però no.

El filòsof escriu: *"Del sentimiento de amor al terruño no se deriva forzosamente la ideología nacionalista, del mismo modo que el incesto no es una consecuencia inevitable del amor filial"*. Perfecta mala fe: el lector ha d'associar "ideologia nacionalista" amb incest, i el nacionalisme amb un *"desbordamiento morboso"*, un vici perillós, una malaltia contagiosa. El moralista crítica, de passada, la promoció de *"lo 'rabiosamente' español"* (no per espanyol, òbviament, sinó per rabios), cosa normal, que està molt bé,

i amb la qual agafa impuls per llançar-se on volia anar a parar. No a Bòsnia, o a Txetxènia, o a les baralles tan bèsties entre grecs i turcs, no senyor. Observen: *"No veo que amenazas sufren ninguna identidad colectiva en una sociedad pluralista: ¿acaso a alguien no le dejan hablar su lengua o educar a sus hijos en ella (con la excepción de algunos castellanohablantes en Catalunya)?"* Supose que vostès capten la idea: en les societats pluralistes l'estat és molt bo, tothom gaudeix d'abundantíssims drets, lingüístics per exemple, i els fills de pares immigrants o d'altres llengües tenen escoles públiques en el seu idioma, coses que com tothom sap són normals a França, Itàlia, Castella i Portugal, etc., *con la excepción de Catalunya*. Perquè, és clar, a Catalunya són nacionalistes, i els altres no. Però és que els nacionalistes es queixen de vici, i el filòsof no ho entén: *"¿Está prohibido comer paella, bailar muneira o tocar el txistu?"*, pregunta generosament. I més encara: *"¿No puede cada cual celebrar sus fiestas tradicionales o inventarse tradiciones nuevas...?"* És admirable, i hauríem d'estar-los agraïts. Com a Franco, que també ens deixava menjar paella i celebrar festes tradicionals. Són bons, ells, no ens amenacen mai: *"En que consisten, pues, las fantasmales amenazas a esa otra fantasmada: la identidad nacional"*.

Al final, l'ètic troba el truc: la nostra malaltia és que no volem "defensar" la nostra identitat, *"sino más bien agredirla, recortándola"*. Com que tots som espanyols, molt espanyols, inevitablement espanyols, fets de trossets nostres i de trossets d'Espanya, per un basc o un català, voler desespanyolitzar-se una miqueta seria... Seria això: *"En una palabra, ninguna identidad colectiva de nuestro país está desligada del resto de las identidades españolas ni puede desligarse de ellas sin perder parte de su propia sustancia"*. Per algú que no creu en la identitat, no està malament. Però a mi em torna resonàncies molt antigues. Una Espanya, una substància única, i en el fons, en el fons, allò de J. A. Primo de R., *"el separatismo es el único crimen que jamás perdonaremos"*: ni de pensament ni èticament, ni filosòficament. Perquè l'espant final del filòsof, l'escàndol, la pregunta definitiva, és aquesta: *"Pero, ¿no será ese mutilador recorte antiespañol lo que los nacionalistas entienden per 'defender su identidad'?"* És deliciós, no es pot demanar més: *"mutilador recorte antiespañol"*. On havíem sentit ja tot això? En la nit dels temps, o en la caverna de Plató, on desfilaven les ombres i els fantasmes?

Joan F. Mira